

Válek, Vlastimil

Z korespondence Václava Klimenta Klicpery

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1956, vol. 5, iss. D3, pp. 104-109

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108088>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MATERIÁLY

VLASTIMIL VÁLEK

Z KORESPONDENCE

VÁCLAVA KLIMENTA KLICPERY¹

V roce 1959 uplyne sto let od smrti Václava Klimenta Klicpery (1792—1859). Jistě bude toto výročí popudem k tomu, abychom se nad jeho dílem zamysleli a znovu je hodnotili. Předpokladem k tomu je sebrání všeho přístupného materiálu. K tomuto materiálu patří především korespondence, která dosud nebyla souborně vydána. Z popudu zesnulého prof. Antonína Grunda a za vedení prof. Josefa Hrabáka jsem se zabral v r. 1954 do jejího studia, shromáždil 89 dopisů, opsal je a opatřil komentářem. Dříve než bude možno pomýšlet na vydání celé korespondence, chtěl bych upozornit na dosud nevydané Klicperovy dopisy druhé manželce Anně, rozené Trnkové, které jsou zajímavé pro poznání Klicperova života.²

Manželce píše Klicpera většinou z lázní Podolu,³ kde se od r. 1845 léčil a odkud psal o svých těžkostech a o poměru k literárnímu světu. Mimo to píše Klicpera v dopisech z Prahy manželce, dlící na prázdninách u rodičů v Hradci Králové nebo v Chlumci nad Cidl. Z této části Klicperovy korespondence poznáváme nejlépe životní zápas starostlivého otce, shánějícího prostředky k výživě početné rodiny. Není téměř jediného listu manželce, v němž by se nezabýval peněžními otázkami.

Roku 1846 nastoupil Klicpera na uvolněné místo profesora při akademickém gymnasiu v Praze. Za čtyři roky poté bylo akademické gymnasium počestěno. Přeměna akademického gymnasia z německého ústavu v ústav český a jmenování Klicpery prozatímním ředitelem prvního českého gymnasia se v Klicperově korespondenci výrazně odráží. Klicpera si byl vědom odpovědnosti, kterou přejímá, i těžkostí nastávající práce; vedle toho však vítal možnost lepšího materiálního zabezpečení pro svou rodinu. O tom všem píše ve 4 listech, odesílaných z Prahy v týdně od 10. do 18. září 1850. Z nich můžeme vysledovat i postup, jak Klicpera akademické gymnasium přebíral, i změny v tehdejším profesorském sboru na akademickém gymnasiu.

V korespondenci s manželkou se Klicpera zmiňuje též o současně kulturní situaci a o divadelních hrách, které v této době píše. Slovem: z Klicperovy korespondence s druhou manželkou poznáváme jak Klicperu člověka, otce a manžela, tak Klicperu učitele a spisovatele.

Z této korespondence, kterou jsem se pokusil charakterisovat, otiskuji dále zajímavější úryvky, které nám osvětlují některé stránky Klicperova života.

Nejdříve si všimnu těch listů, které nám charakterisují Klicperu spisovatele.

V jednom z prvních (ze dne 30. 9. 1842) najdeme pasáž, určenou decei Marii; Klicpera v ní píše o hře Izraelitce, kterou se rozhodl při svém pobytu na Moravě napsat Moravanům:

Meine liebe Marie!

Hats dir weh gethan, dass ich dich in meinen Briefen nicht ausdrücklich genannt habe? Hab ich doch an Euch alle geschrieben! Auch ich bestätige deine Worte: „Träume, Schäume“! sie haben mich viel gequält, ob ich gleich weiss, dass es ein kindischer Aberglaube ist. Itzt, da ich weiss, dass Ihr alle wohl seid, werde ich um so heiterer fortarbeiten. Ich fragte die Mährer, was ich ihnen schreiben solle, eine Erzählung, oder ein Drama. Sie wählten ein Drama. Nun las ich zuerst fleissig die Geschichte Böhmens von Palacký, und dann legte ich ihnen drei Stoffe zur Auswahl vor: 1. Prinz Ottokar, 2. der letzte Přemyslida, 3. die Israelitin (die Jüdin). Sie wählten das dritte. Píšu tedy „I z r a e l i t k u“ drama. Der Stoff ist auch historisch, die Handlung spielt in Königgrätz am Hofe der Königin Elisabeth, die als Witwe in Königgrätz gelebt hat.

(Lautschütz am 30. August 1842.)

Dopis, psaný v Blučině (u Brna, okres Židlochovice), je uložen v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; 2 dvoulisty 13,5×22,3, psán perem německy.

Izraelitka — (také Staročeský soud, Židovka) byla hrána 7. 1. 1844 v pražském divadle v Růžové ulici. Po prvé vyšla Gabrielovým nákladem r. 1847 (*Izraelitka*. Drama wo étweru dějství od W. K. Klicpery).

Prince Ottokara Klicpera nenapsal a *Poslední Přemyslovec* se objevil jen jako titul ve smlouvě s Gabrielem, vydavatelem jeho spisů. Smlouva byla podepsána 22. července 1846. Objevily se v ní vedle starých Klicperových her i hry dosud nevydané a nové. Více viz ve spisku Václav Kliment Klicpera. Nástin životopisný dle nejlepších pramenů sestavený od J. K. a E. S. Chlumec nad Cidlinou 1874, str. 48—50.

Po *Izraelitce*, vydané r. 1847, následovala celá řada jiných her — až do roku 1850, kdy nakladatel Gabriel přestal Klicperovy spisy vydávat. V období od r. 1846 do r. 1850 se Klicpera ponořil do intensivní práce, i když jako profesor akademického gymnasia měl i mnoho jiných starostí. O své práci (abychom doložili naše tvrzení z korespondence) píše na př. v listu ze dne 22. 8. 1846, kde mimo jiné čteme:

Pracovati mnoho nemůžu. Za jedno pan Wolf jest nebezpečně nemocen — mlč s tím, jestli to paní Wolfova sama neoznámí, tak ať to Tebou se neroznese — a já ho, jakožto svého dobrodince, opustiti nemohu a jsem o něho velmi starostliv, za druhé se těžká práce s lázněmi nesrovnává, kteréžto letos tak na mne oučinkují, že jsem pořád darebný. Avšak víš, jakým to řetězem ku práci jsem se přikovati dal, a že v těchto vakacích k tisku něco přichystati m u s i m. Pročez sotva se třetího září dočkám, na ten totiž den 50 lázní mi vypadne, tak abych rovnou cestou do Prahy jel, a tam pokojně pracoval...

Ze mne sem někteří dobří přátelé z Hradce chtějí navštívit, na to nespolehej; oni zamějšejí až poslední den přijeti a vzíti mne s sebou, avšak já do Hradce nepojedu a jeti nemohu, musímť Gabrielovi slovo držeti a práci dodělati.

List je psán v Podolu dne 22. srpna 1846. Uchován je v literárním archivu Národního musea pod č. 17J45. Má 2 dvoulisty 13,8×22, psán je perem česky (švabachem). *pan Wolf* — Klicperův přítel, lékař. Stýkali se v lázních Podolu.

jakým to řetězem ku práci jsem se přikovati dal — Klicpera naráží na smlouvu s Gabrielem, kterou podepsal 22. července 1846.

přátelé z Hradce — z Hradce Králové.

Také dopis ze 4. 9. 1846, posílaný z Prahy, mluví o Klicperově práci pro Gabriela:

Mne tu doma bez Tebe a bez dítěte nic netěší, pracuju jako kůň zapřažený a mrskaný, beze vsi chuti, mé myšlénky, k(t)eré jsem nikdy snad tak všecky pohromadě nepotřeboval, jako nyní, jsou neustále tam u Vás, zvláště co mne předváděm pan Waltr navštívil, a pověděl mi, žeš čtyry dni ležela, a že kašleš...

Prospěšno by mně zajisté bylo, kdybych ještě asi čtrnácte dní pro obveselení mysle

a občerstvení těla mimo Prahy, někde v kraji mohl pobýti, a sobě pochoditi; ale víš, jaké to těžké závaží na mne visí, a od práce povstati mne zabraňuje.

Dopis je uchován v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; 1 dvoulist 14,8×20,4, psán perem česky (švabachem).

bez dítěte — Klicpera myslí svého nejmladšího syna Ivana, nar. 9. září 1845. Ivan byl Klicperovým miláčkem.

neustále tam u Vás — v Hradci Králové.

pan Waltr — doposud se mi nepodařilo zjistit.

těžké závaží na mne visí — smlouva s Dr Gabrielem.

Z r. 1847, z doby, kdy Gabriel začal vydávat Klicperovy spisy, otiskují téměř celý list, který píše Klicpera manželce z lázni. Domnívám se, že je po stylistické i formální stránce charakteristický pro Klicperovu korespondenci.

V Podolu dne 19. srpna 1847.

Má drahá Nynko!

List Tvůj, šestnáctého psaný, dostávám právě nyní, ve čtvrtek v poledne, když mne volají k obědu, a pročež tuto mou odpověď nemůžeš, ačkoli schválněho posla do města posílám, dříve dostati, až v sobotu. Milá Nynko! to bys mi to pěkně vyvedla, abys mně z Hradce do Lanskronu odjela, kdyžto právě v pondělí sejiti s Tebou se hodlám a musím, neboť s Tebou mnoho, a to tím více mluviti mám, poněvadž z psaní Tvého dnešního nahlížím, že se mnou do Prahy jeti nemtíš. Až se rozejdeme, pak si dělej, jak se Ti líbí; však Ty také bez švagrové Lidi do Lanskronu trejš, vyříd ji to tak jakož i polibení ode mne, jest-li ještě v Hradci.

Laušman tedy psaní mé obdržel, a posaváde mi žádnou odpověď nedává. Nevím tedy v čem jsem, přijde-li pro mne, nebo ne. Budu do pondělka do poledne na něho čekati; nepřijde-li: tedy odpoledne vyjedu a s večerem, snad již se smrknutím, přijedu do Kuklen, a snad se, T o b ě a Tvým rodičům k vůli do Hradce podívám, bude-li totiž v Kuklenách na mne čekati. Přijede-li kmotr Laušman, tedy mne musí v Kuklenách složit; a nechám ho jeti domu, tak aby do Hradce pro nás poslal. — Pováz si, Nynko drahá, jaká starost a nesnáze nevinně na mne se uvalila. Prvních deset dní jsem tady takofka ve dne v noci psal, dodělal jsem rukopis — práci devět archů velikou, spakoval jsem, zapečetil a v outerý, totiž sedmnáctého, v jedenáct hodin před polednem šestnáctiletého pacholika, který všudy poselstvím běhá, do Městce — jestli to jen hodina cesty — na poštu jsem vypravil. Nyni jest ve čtvrtek v poledne, a chlapec se až posaváde nevrátil. Na poště nebyl, a nikde není k nalezení; rodiče ho ve dne v noci hledají, co se s mým rukopisem stalo a stane, Bůh vševědoucí ví! V Praze na to čekají, budou to jen za mou vejmluvu držeti, a já to tady již opisovati nemohu, neboť mám oddechnutí nanejvýš zapotřebí! —

Včera mne s krásnou příležitostí páter Č e n ě k z Pardubic navštívil, a musel jsem s ním do Ronova k panu vrchnímu Novákovi jeti. Paní vrchnice a doktorka Hrušova nechají se Ti poroučeti. Tam hráli právě můj kus, a chtěli mermomocí, abych tam přes ten večír, to jest, i přes noc zůstal; já jsem jim ale přece utekl, přijel jsem o půl osmé domu, a přece jsem se ještě koupal.

Mezitím, co jsem byl pryč, měl jsem v Podolu asi desateru návštěvu, z Městce, z Chrudimě, z Pardubic, a.t.d. Pojedli, počekali, a odejeli, toliko pan chrudimský justiciér Havelka zanechal mi pár řádků, a zve mne horlivě k sobě na neděli do Chrudimě. Nemůže to býti, já musím v neděli s koupáním být hotov, a také možná, že Laušmann přijede. Neušel ani jeden den, abych tu neměl tři čtyry hosty; hospodský má při tom nejlepší, každý něco utratí. Bůh ví, jak se to všickni lidé dověděli, že tady jsem; a u mnohých se velice divím, jak k jejich návštěvě přicházím. Někdy se až na to mrzím, neboť bych se raději procházel. Nejvíce mi divno bylo, že mne pan vrchní Městceký i s ní navštívil. Věděli i před loněm a vloni, že jsem tady, a ani si toho nevšimli. Nenašli mne ale doma, já jsem byl na daleké procházce v lesích, a jí bylo dlouho čekati. Také dobře! — Právě s Tvým psaním přišlo také od Pepíka Plecháčka psaní. Jeho otec jest ještě bídny, a na lékách, sotva že ho trochu na pavlač vyvedou, po schodech dolů nemůže. Píše mi, že zedníka k nám dovedli na to ohniště. On shledal především, že k o m i n žádný průtah nemá, a šel sám k našemu domácímu pánu. Co tam vyřídil, u Plecháčků ještě nevědí. Holky prý jsou zdrávy, Marie opět v Chabřích, a že Ti Fanny nepíše, nevíš se, vždyť jí znáš.

Ptáš se, jak se vynacházím? Když bych již byl pryč! Jindy mně to hojně pít té výborné vody každodenně dvě i tři stolice způsobilo, letos naopak, takže jsem si z Města

dvě lahvice secké vody musil nechat přinesti, a každé ráno na tu zdejší vodu ji piju, to mně pomáhá. Já tu letos příliš mnoho sedím!

List je uložen v literárním archivu NM v Praze pod č. 17J45; 1 dvoulist 10,8×17,7, psán perem česky (švabachem). List navazuje na list ze dne 4. 9. 1846, z něhož jsme úryvky uvedli výše.

Do Lanskronu — Lanškroun, město v Čechách.

Lausmann — František Laušman, kmotr Klicperových dětí, vlastenec, 1798—1880.

Více viz v LF 35, 1908, 272—273.

příjedu do Kuklen — Kukleny, městys v Čechách v okrese královéhradeckém; bývalé předměstí Hradce Králové.

dodělal jsem rukopis — jde o Klicperovy hry, které přepracovával a psal pro Gabrielovo vydání.

V Praze na to čekají — jde o rukopis, který měl Klicpera dodat do tisku.

do Městce — do Heřmanova Městce.

do Ronova — městečko v Čechách (okr. Čáslav).

od Pepika Plecháčka — student, který chtěl být Klicperovým strážníkem.

Marie, Fanny — Klicperovy dcery.

v Chabřích — Chabry Dolní a Horní, ves v Čechách v karlínském okrese.

Některé údaje (*páter Čeněk, doktorka Hrušova, Havelka*) se mi doposud nepodařilo zjistit.

Zajímavé jsou i zmínky v Klicperových listech o tom, jak si rozdělují svůj čas. Toto Klicperovo rozvržení dne se nám dochovalo jednak v dopise z lázní, jednak v dopise z Prahy:

Ptáš se, milá Nynko! jak se mám? Ve čtyry hodiny ráno vstávám, až do devíti píšu, pak jdu do lázně, pak lehnu zas, pak jdu na procházku nebo čtu. Odpoledne opisuju, co jsem ráno sepsal, koupám se zas, jdu na procházku, večeřím, čtu zas, a v devět hodin jdu spat, ale mám po všechny noci špatné spání. Všecky starosti na mne ulehnou.

(V Podolu dne 12. srpna 1847.)

Dopis je uložen v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; 1 dvoulist 12,8×20,5, psán perem česky (švabachem).

Mám Ti každodenní živobytí své popsati? Vždyť je znáš. Časně ráno vstanu, strojím a modlím se, a sednu ku práci. Do desíti je pokoj; ale pak každou chvíli někdo přijde. Rodiče na mne běhají neznámých studentů, chtějí, bych je do retoryky přijal. Jako by to na mně záleželo! My nesmíme ani jednoho nového přijmouti. Když jim radím, aby je nechali jako privatisty zapsat, že mohou do školy choditi, a zkoušky s těmi ostatními dělati, že ale tazy a školní plat zapraviti musejí: toť se jim nelíbí, a odejdou. Dobře máš, že mne lidé jako dobrou ovci znají, a hrnuli by se ke mně, ale k mému dření, a bez mého užitku!

Odpoledne několik hodin čtu, pak jdu na krátkou procházku, navštívím Plecháčka — toho chudása, který co lazár tolik neděl již leží, a snad nikdy nepovstane! — někdy i Chmelku, která vedle něho zůstává, pak jdu domu, a pracuju o věcích školních. Jednou jsem byl v besedě cizím profesorům k vůli, jednou v divadle na krásné zpěvohře. —

(V Praze dne 12. září 1847.)

Dopis je uložen v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; 1 dvoulist 12,8×20, psán perem česky (švabachem).

Chmelku — choť Klicperova kolegy Josefa Cchmely (1793—1847).

V Klicperových listech se odráží i přeměna akademického gymnasia v ústav český. Svědčí o tom list, psaný v Praze 10. září 1850. Uvádím z něho podstatnou část.

Má drahá Nynko!

Včera, v pondělí, v 9 hodin ráno, uváděl jsem strýcovi Rychterovi k vůli, paní postmistrovou ze Sadsky k zápisu jejího synka do čtvrté školy. Vtom přijde bývalý suplent té školy Vaněk od školního rady Zeiřhamra, jenž se byl právě z Vídně navrátil, a vyřizuje Kratochvílovi, aby toliko Čechy na naše gymnásium akademické přijímal, všechny

pak Němce a ty, jenž by si v českých přednáškách předmětům rozuměti a z nich zkoušky odbyvati netroufali, na gymnásium novoměstské a malostranské odkazoval. Nepřeju Ti, abys byla v tom okamžení, kde prefektura lidem byla naplněna, na Kratochvíla, jenžto, ač Čech, proti češtině nepřátelsky brodil, musela se dívati. Já sám, ja poněkud na ty věci připraven, nad ním jsem ztrnul. Zbledl jak stěna, třásl se po celém těle, a byl tak spletený, že nevěděl, s kým a o čem mluví. To samé pozoroval jsem na starém katechetovi Peslovi, jenž byl právě přítomen. Kratochvíla, ja sobě v té době všeho, co byl proti češtině podnikl, vědom, poznal najednou svůj los a osud, že totiž direktorem nebude. Nemohu Ti vysloviti, jak to po městě, kde se to narychlost rozneslo, oučinkovalo! „Bezpráví, nespravedlnost!“ — křičela hned strana německá, která totiž rovnoprávnosti tak rozumí, aby ona tři gymnasia v Praze měla, a Čechové ž á d n ě h o! Že pak v Praze, v našem to českém hlavním městě, my j e d n o gymnásium mítí máme, jim d v ě postupujice, to jest křivda do nebe volající! — Ostatně nedá se upříti, že to některé rodiny výtečnější, jejichžto otcové a dědové na starém městě studovali, a které dívky své tam jakoby doma mají, bolestně pociťují. Pomysli jen na rodinu Mayerovu a Fábrovu! Když se to bylo až na Folimanku doneslo, poslala paní hned Hániše ke mně, ona přijí zuří, nevěduc, na koho se zlobiti, a komu vinu nejdříve dávatí má. Rozumí se samo sebou, že ministroví, jeho radám a všem Čechům; že však ona sama tím vinna, že kluci její dávno již česky uměti mohli, kdyby byli rodiče dbali, na to nepomyslí, to neuzná. — Musím Ti věc tu důkladně vysloviti. Gymnásium staroměstské jest za přesně, totiž pouze české prohlášeno. Že však dilem mládež ještě není d o c e l a česky vzdělaná, aniž pak profesorů pro všechny předměty v č e s k ě m jazyku dosti dospělých není: tedy se letos toliko těm předmětům česky, leč toliko česky, vyučovati bude, pro které profesory máme. Budoucně ale všechno česky přednáseti se bude. — Já se toho — upřímně se Ti vyznávám, velice bojím; na mně čeká velická, těžká úloha. Víš, že jsem sobě na starší kolena žádného direktorství nepřál, kteréžto nyní takové povinnosti s sebou přináší, že člověk od rána do večera na gymnasium jest přikován, nemaje ani těch svátků, ani pak pokojných prázdnin pro sebe. Nyní mne — tak se obávám — direktorství p r v n ě h o českého gymnásium nemine, kdežto se teprv všechno kancelarování v jazyku českém bude muset zaváděti; a odříci se toho nesmím; neboť bych s českou stranou neobstál, musel bych se zrovna z Prahy odstěhovati. Tak drahá Nynko, to stojí, a tak o tom smežšlím!

Dopis je uložen v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; 1 dvoulist 15,8×24,2, psán česky perem (švabachem).

Rychter — Klicperův známý, bydlící v Sadské u Poděbrad.

bývalý suplent té školy Vaněk — František Eduard Vaněk (1824—1884), studoval v Brně a v Praze. Na učitelství gymn. se připravoval při akad. gymnasiu. Učil v Hradci Králové, Jihlavě a Olomouci. Mocně působil na studenty české národnosti. *od školního rady Zeithamra* — Rehoř Zeithammer (1800—1881), doktor filosofie, profesor, roku 1850 člen zkušební komise pro gymnasiální učitelství a zemský školní rada.

vyřizuje Kratochvílovi — Dominik Kratochvíle, tehdejší zatímní ředitel staroměstského gymnasia. Po přeměně akademického gymnasia na české byl přeložen jako profesor na malostranské gymnasium. Místo něho byl jmenován prozatímním ředitelem akademického gymnasia Klicpera (14. září 1850).

katechetovi Peslovi — katecheta P. Antonín Poesel, profesor na staroměstském gymnasiu. Podle Pichlových slov (J. B. Pichl, Vlastenecké vzpomínky, Praha 1936, str. 48) byl „pouhý, ale poctivý Němec...“.

tři gymnasia v Praze měla — staroměstské, novoměstské a malostranské.

Hániše ke mně — Julius Hanisch, Klicperův žák, později dvorní a soudní advokát ve Vídni.

P o z n á m k y

¹ Za laskavé svolení k otištění dopisů děkuji správě literárního archivu Národního musea Praze.

² Pokud vím, bylo dosud z jeho korespondence otištěno toto:

a) Fr. Ad. Šubert uveřejnil 6 dopisů Sebestiánu Hněvkovskému, 3 dopisy Jar. Pospíšilovi, 1 dopis Neznámé (= A. Forchheimové) a 1 dopis Gabrielovi v Souboru spisů Václava Klimenta Klicpery II, Praha 1907 (Několik dopisů V. K. Klicperových, 5—12).

b) Ivan Klicpera v přílohách Světozoru 1877 (od str. 418, 442, 466, 478, 502, 525), Listy některých vlastenců V. K. Klicperovi, uveřejnil 18 dopisů.

c) Josef Pešek, Z korespondence V. K. Klicpery s Frant. Lauschmannem, LF 35, 1908, 272 nn., otiskuje Klicperovu korespondenci s kmotrem Klicperových dětí.

d) Václav Kliment Klicpera. Nástin životopisný dle nejlepších pramenů sestavený od J. K. a E. S. Chlumec nad Cidlinou 1874. Zde na straně 44—45 uveřejněn list V. K. Klicpery Dr. Gabrielovi (vydavatel Kl. spisů) ze dne 16. dubna 1845.

e) Vladimír Müller, V. Kl. Klicpera. Sb. Kdo je (sv. 146—147), Praha 1949. Část dopisu Dr. Gabrielovi je zde otištěna na str. 25.

f) Dopis V. K. Klicpery Gabrielovi je otištěn v Lumbru 10, 1860, 38, 903—904.

g) Dopis V. K. Klicpery Václavu Filípkovi (úryvek) je otištěn u J. L. Turnovského, Život a doba J. K. Tyla, Praha 1892, str. 15.

h) Úryvek dopisu V. K. Klicpery Jar. Pospíšilovi z 6. 3. 1835 je otištěn v Divadelních táčkách, přetištěn pak u J. J. Stankovského, Kronika divadla v Čechách. (Z pozůstalých spisů J. J. Stankovského dopsal J. L. Turnovský.) Praha 1881, str. 76—77.

i) V Divadle 10, 1912, 153—155 a 179—181 jsou otištěny: V. Nejedlý Klicperovi z 15. 12. 1824; J. K. Chmelenský Klicperovi z 29. 1. 1825; Fr. Turinský Klicperovi z 18. 9. 1825 a J. Chmelenský Klicperovi z 15. 11. 1825.

j) V LF 64, 1937, 279—288 jako příloha k článku Fr. Bathy, Klicperovi „Tataři u Holomouce“, jsou otištěny 3 dopisy: Klicpera Turinskému z 1. 2. 1826, Pešina Klicperovi z 20. 12. 1825 a Pešina Klicperovi z 6. 6. 1826.

k) V. Justl v diplomové práci Václav Kliment Klicpera (Příspěvek k výkladu doby a díla), Olomouc 1954 (psáno strojem), opisuje 4 dopisy: ze dne 15. 11. 1824 neznámému adresátovi, ze dne 12. 5. 1845 JUDr. Jos. Fričovi, ze dne 4. 5. 1846 Janovi Budinskému a ze dne 17. 1. 1852 příteli (adresát není blíže uveden).

Klicperova korespondence s Laušmanem, kterou otiskuje Jos. Pešek, nebo korespondence, otiskovaná Fr. Bathou, je vydána svědomitě, dokládána vysvětlivkami. Fr. Ad. Šubert sice také vydává Klicperovu korespondenci poměrně přesně a úplně, ale již bez nutného komentáře a vysvětlivek, a syn Ivan dopisy přepisuje nejen bez vysvětlivek, ale také neúplně. — O ostatních edicích listů se podrobněji nezmiňuji, protože uvedené 3 edice tvoří podstatnou část dosud vydané Klicperovy korespondence.

K dosud tiskem nevydané Klicperově korespondenci, kterou se mi podařilo shromáždit, patří vedle zajímavých ojedinělých listů, Kačerova (z 25. 2. 1827), listu Klicperova Pospíšilovi (1820—1830), Franklovi (z 29. 9. 1845), Laušmanovi (ze 7. 7. 1846 a přesně nedatovaný z r. 1846), Palackému (z 10. 8. 1848), Gabrielovi (z 21. 6. 1850), Hankovi (ze 4. 11. 1851) a Erbenovi (z 25. 11. 1853) rozsáhlá jednostranná korespondence s druhou manželkou Annou Trnkovou—Klicperovou, která obsahuje 38 listů uložených v literárním archivu Národního musea v Praze pod č. 17J45; sahá od 16. srpna 1842 do r. 1856. — Také ostatní listy jsou uloženy v literárním archivu Národního musea v Praze, ale některé i v Sušicích, Nymburce, Poděbradech, Mladé Boleslavi, v Praze na Smíchovské a v Hradci Králové (za některé z těchto informací děkuji V. Justlovi).

³ Odtud je 13 dopisů; kromě toho píše manželce z Blučiny (3 dopisy), z Hradce Králové (3), z Prahy (15), z Velké Zdobnice (3) a z Vídne (1).

ИЗ ПЕРЕПИСКИ ВАЦЛАВА КЛИМЕНТА КЛИЦПЕРЫ

Автор печатает несколько отрывков из переписки Вацлава Климента Клицперы (1792—1859) с супругой Анной, урожденной Трнковой. Опубликованные отрывки способствуют более глубокому ознакомлению с жизнью и трудом этого чешского драматурга. Читатель узнает из переписки о возникновении пьесы „Израильтянка“, о методах работы В. К. Клицперы и о чехизации пражской академической гимназии, директором которой он был назначен.

Перевел: Станислав Жажка

AUS VACLAV KLIMENT KLICPERAS BRIEFWECHSEL

Der Verfasser veröffentlicht einige Ausschnitte aus Václav Kliment Klicperas (1792—1859) Briefwechsel mit seiner Gattin Anna, geborenen Trnková, als Beitrag zum besseren Verständnis des Lebens und Werkes dieses Dramatikers. Aus seinem Briefwechsel erfahren wir wertvolle Einzelheiten über die Entstehung seines Stückes „Izraelitka“, über seine Arbeitsmethode, wie auch über die Tschechisierung des Prager akademischen Gymnasiums, an dem Klicpera zum Direktor ernannt worden ist.

Übersetzt von Drahoslava Cepková